

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ
для здобувачів ступеня вищої освіти – магістр
Галузь знань – 03 «Гуманітарні науки»
Спеціальність – 032 «Історія та археологія»
Освітньо-наукова програма «Історичне туризмознавство»

Затверджено на засіданні вченої ради
історичного факультету
Протокол № 6 від 21.02.2022р.

В.о. декана історичного факультету

Тарас ПШЕНИЧНИЙ

Київ – 2022

Програма розроблена на кафедрі етнології та краєзнавства історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Автори-розробники: д.і.н., проф. В.П. Капелюшний, к.і.н., доц. Н.В. Терес (гарант програми), к.і.н., доц.О.П. Гончаров.

Програма кваліфікаційного іспиту зі спеціальності складена відповідно до опису освітньо-наукової програми «Історичне туризмознавство» на здобуття освітнього ступеню магістр (введено в дію наказом Ректора №539-32 від 23.07.2021).

На іспит у 2023 р. виносяться наступні компоненти освітніх модулів:

- Історична туризмологія
- Історичний туризм в країнах Європи
- Історичний туризм в Україні
- Туристичне краєзнавство

На письмовий іспит виносяться питання проблемного характеру. Екзаменаційний білет складається з 4-х аналітичних питань. Мета іспиту – продемонструвати рівень теоретичної підготовки здобувачів освітнього ступеню магістр історії.

ПРОГРАМА КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ

зі спеціальності 032 Історія та археологія ОНП «Історичне туризмознавство» для здобувачів освітнього ступеню «магістр»

Освітній модуль «Історична туризмологія»

1. Генеза туризмологічного знання: основні етапи.
2. Передісторія туризму: європейський контекст.
3. Паломництво як прототип туризму.
4. Історичний туризм: основні підходи до визначення, класифікація форм і видів. Виховна, пізнавальна та естетична функції історичного туризму.
5. Історія становлення та формування наукових європейських шкіл в туризмології (кінець-XIX – початок XX ст.).
6. Історія розвитку туризмознавчих досліджень в Україні.
7. Історичні етапи розвитку світового туризму (XIX – XXI ст.).
8. Історія екскурсійної справи в Україні: основні етапи (кінець XIX – початок XX ст.).
9. Історія становлення масового туризму (друга половина XX ст.).
10. Історія в системі туристичної освіти в Україні на сучасному етапі.
11. Феномен туриста в історичному туризмі.
12. Історичний туризм як соціальний інститут і чинник соціалізації.
13. Історико-культурні пам'ятки в туризмі. Класифікація пам'яток.
14. Концепція розвитку туризму як зустрічі культур.
15. Історико-культурні туристичні ресурси України.
16. Історичні та теоретичні аспекти розвитку туризму. Фактори впливу на туристичні обміни.
17. Теорія центральних місць в туризмі.
18. Теорія периферії В. Крісталлера.
19. Історичні та міфологічні образи в туризмі.
20. Еволюція системи гостинності. Історичні готелі України.
21. Становлення гастрономічного туризму в Україні. Національна кухня як чинник розвитку туризму.
22. Туристичний історичний продукт та його структура. Життєвий цикл турпродукту.
23. Методика розробки та обрахування вартості історичних турів.
24. Історія туристичної реклами в Україні: характеристика основних етапів.
25. Особливості сучасного рекламного процесу в історичному туризмі.
26. Історична складова мотивації туристичного пізнання.
27. Історичні етапи соціалізації туризму.
28. Світові кризи та перспективи розвитку туристичного ринку. Наслідки пандемії COVID – 19 для туристичного бізнесу.
29. Стан туристичної галузі України в умовах російської агресії.
30. Військова тематика в історичному туризмі. Сучасні тенденції розвитку військового туризму в Україні.

Література:

1. Кляп М.П., Ф. Ф. Шандор Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму: навч. посіб. К.: Знання, 2011.
2. Кузік С. П. Географія туризму. Навчальний посібник. К.: Знання, 2011. 271 с.
3. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). 3-є вид., перероб. та доп. К. : «Альтпрес», 2005.
4. Любіцева О.О., Бабарицька В.К. Туризмознавство. Вступ до фаху. К.: ВПЦ «Київський університет», 2008.
5. Пазенок В.С. Туризмологія. Теоретический образ туризма. К.: Альтерпрес, 2012.

25. Історико-культурний туристичний потенціал країн Центральної Європи: особливості та загальна характеристика.
26. Найважливіші об'єкти історичного туризму в Болгарії.
27. Організація історичного туризму та історико-культурні пам'ятки в Польщі.
28. Особливості організації історичного туризму та визначні пам'ятки в Чехії, Словаччині, Молдові.
29. Об'єкти Всесвітньої культурної спадщини в Угорщині та Румунії.
30. Загальна характеристика та особливості історико-культурного туристичного потенціалу країн Східної Європи.

Література:

1. Абрамов В.В. Історія туризму. Харків: Форт, 2010.
2. Алешугіна Н.О. Туристичне країнознавство у таблицях і схемах. Ніжин: Лисенко М.М., 2011.
3. Вишнеvsька О.О. Туристичне країнознавство. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. Історія світової культури. Культурні регіони. К.: Либідь, 2000.
4. Капелюшний В.П. Історико-культурний туризм в Україні та країнах Європи: висвітлення в літературі його суті, змісту, історії розвитку та досвіду правового регулювання» // Історико-культурний туризм: український та світовий досвід. Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції (Київ, 5 квітня 2019 р.). К.: «Фоліант», 2019. С.50–59.
5. Капелюшний В.П. Історико-культурний туризм: висвітлення науковцями вітчизняного та зарубіжного досвіду правового регулювання // The 15-th International scientific and practical conference «Modern directions of scientific research development» (August 10–12, 2022) VoScience Publisher, Chicago, USA. 2022. pp.278–286.
6. Особливості формування та реалізації туристичної політики держави: міжнародний, національний, регіональний досвід: монографія / За ред. Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013.
7. Кляп М.П., Шандор Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму. К.: Знання, 2011.
8. Любіцева О.О., Бабарицька В.К. Туризмознавство: вступ до фаху: підручник. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008.
9. Мальська М., Гамкало М., Бордун О. Туристичне країнознавство. Європа. К.: Центр учбової літератури, 2009.
10. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу. Ніжин: НДУ ім. М.В. Гоголя, 2010.
11. Туристична політика зарубіжних країн / Бойко О.В. та ін. Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2015.
12. Устименко Л.М., Афанасьєв І.Ю. Історія туризму. К.: Альтепрес, 2005.

Освітній модуль «Історичний туризм в Україні»

1. «Історичний туризм»: концепції виокремлення та підходи до визначення.
2. Становлення системи державного управління туристичною галуззю в Україні.
3. Історичний туризм в державних програмах розвитку туризму.
4. Історичний туризм в діяльності Всесвітньої туристичної організації. Міжнародні хартії про необхідність збереження культури побуту, способу життя та вікових традицій народів.
5. Сучасний стан археологічної спадщини в Україні та її використання в туризмі.
6. Аналіз історико-туристичного маршруту «Трипільська культура на Київщині» (с. Трипілля, Київський обласний археологічний музей, музей В. Хвойки, Ржищевський археолого-краєзнавчий музей).

7. Культурна спадщина скіфів та її використання в екскурсійно-туристичній діяльності.
8. Аналіз змісту та ступеня репрезентативності сучасних історико-туристичних маршрутів з історії Києва – столиці Русі.
9. Історико-культурна спадщина удільних князівських столиць Русі та сучасний стан їх залучення до туристичного показу.
10. Історико-культурна спадщина Чернігова в сучасному туризмі.
11. Історико-культурна спадщина м. Переяслав в сучасному туризмі.
12. Охарактеризуйте принципи використання релігійних святинь України та пам'яток культової архітектури в туристичній діяльності.
13. Фортеці і замки як композиційні центри історичних міст і сіл України та їх використання в туристичній діяльності.
14. Характеристика екскурсійно-туристичного маршруту «Золота підкова Львівщини».
15. Замки князів Острозьких –Любомирських на Волині як об'єкти історичного туризму.
16. Концепція романтизму та її втілення в палацах і парках України. Національний дендрологічний парк Софіївка.
17. Маєткова культура Чернігівщини в сучасних історико-туристичних маршрутах.
18. Оборонні споруди та фортифікації в історичному туризмі.
19. Чорнобильська АЕС як об'єкт історичного туризму.
20. Сучасний стан та перспективи формування військово-туристичних маршрутів на основі криївок і бункерів УПА 1940-1950-х рр.
21. Індустріальна спадщина України в туристичній діяльності.
22. Доба Української національно- визвольної революції 1917-1920 рр. в туристичних маршрутах Києва.
23. Історичні та пам'ятні місця доби Української національно-визвольної революції 1917-1920 рр. в туризмі.
24. Бахчисарайський ханський палац у XVI-XVIII ст.
25. Архітектурна спадщина та музейні колекції Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
26. Ново-Печерська Київська фортеця – найбільша кам'яно-земляна фортеця Європи. Екскурсійно-туристичний маршрут.
27. Військові цвинтарі та поховання як об'єкти військово-історичного туризму. Увічнення пам'яті захисників та жертв російської агресії проти України (2022-2023 рр.).
28. Місця увічнення пам'яті жертв Голодомору та Голокосту в Україні та їх презентація в екскурсійній та туристичній діяльності.
29. Втрати історико-культурної спадщини України в результаті військової агресії РФ (2014-2023 рр.). Проблеми відродження екскурсійної та туристичної справи на звільнених територіях.
30. Історико-культурна спадщина української діаспори в туризмі:

Література:

1. Концепція Державної цільової програми розвитку туризму та курортів на період до 2022 року / Офіційний сайт Державного агентства України з туризму та курортів. [Електрон. ресурс] – Режим доступу : <http://www.tourism.gov.ua/ua/25020/26439/>
2. Білоус В.І. Садово-паркове мистецтво. Коротка історія розвитку та методи створення художніх садів. К.: Науковий світ, 2001.
3. Божко Л.Д. Культурний туризм як важливий чинник соціально-культурного розвитку регіонів України // Культура України. 2001. Вип. 32. http://tourlib.net/statti_ukr/bozhko.htm
4. Дендрологічний парк Софіївка / І.С. Косенко, Г.Ю.Храбан, В.В.Мітін, В.Ф. Гарбуз. К.: Наукова думка, 1996.

5. Історія Київського університету /І.В. Верба, О.В. Вербовий, Т.Ю. Горбань та ін. кер. авт. кол. Колесник В.Ф. К.: ВПЦ «Київський університет». 2014.
6. Каднічанський Д. Історична спадщина УПА і туризм // Географія і туризм Європейський досвід. Мат. III Міжнарод конф. 9-10 жовт. 2009 р. Львів, 2009.- С. 63-66.
7. Корнієнко В.В. Сучасний стан та проблеми використання пам'яток археології в туризмі // Історико-географічні дослідження в Україні: Збірка наукових праць / Національна академія України, Інститут історії України. К., 2006. Число 9. С. 373-399.
8. Лесик О. В. Замки та монастирі України. Львів: Світ, 1993.
9. Маньковська Р.В. Туризм як складова сучасної культури України (на прикладі археологічних пам'яток Півдня України) // Краєзнавство, 2006. № 1- 4. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/6155/32-Mankovska.pdf?sequence=1>
10. Михайлишин О.Л. Палацово-паркові ансамблі Волині другої половини XVIII – XIX ст. К.: НДІ теорії та історії архітектури та містобудування, 2000.
11. Рутинський М. Й. Замковий туризм в Україні. Географія пам'яток фортифікаційного зодчества та перспективи їх туристичного відродження: Навч. посіб. К.: Знання, 2007.
12. Федорченко В. К. Історія туризму в Україні : навч. посіб. К. : Вища шк., 2002.
13. Шандор Ф. Ф., Кляп А. П. Сучасні різновиди туризму : навч. посіб. К. : Знання, 2011.

Освітній модуль «Туристичне краєзнавство»

1. Предмет, об'єкт, методи дослідження та завдання туристичного краєзнавства.
2. Форми організації туристично-краєзнавчої діяльності.
3. Зародження і розвиток спеціальної туристичної картографії та сучасний стан цієї галузі.
4. Туристична карта: мета створення, вимоги, що ставляться до туристичної карти. Класифікація туристичних карт.
5. Зміст легенди туристичної карти. Спеціальні умовні позначення на місцевості та їх використання на туристичній карті.
6. Критерії туристичного районування території України.
7. Ієрархічна послідовність і основні таксономічні одиниці (таксони) туристичного районування території України.
8. Основні туристичні регіони України.
9. Природно-рекреаційний потенціал України як основа розвитку краєзнавчого туризму.
10. Краєзнавчі туристичні ресурси Закарпатської області.
11. Краєзнавчі туристичні ресурси Івано-Франківської області.
12. Краєзнавчі туристичні ресурси Львівської області.
13. Краєзнавчі туристичні ресурси Чернівецької області.
14. Краєзнавчі туристичні ресурси Житомирської області.
15. Краєзнавчі туристичні ресурси Рівненської області.
16. Краєзнавчі туристичні ресурси Вінницької області.
17. Краєзнавчі туристичні ресурси Тернопільської області.
18. Краєзнавчі туристичні ресурси Хмельницької області.
19. Краєзнавчі туристичні ресурси Дніпропетровської області.
20. Історико-архітектурна спадщина Києва як ресурс розвитку краєзнавчого туризму.
21. Краєзнавчі туристичні ресурси Полтавської області.
22. Історико-культурні заповідники Черкащини та їх використання в краєзнавчому туризмі.
23. Краєзнавчі туристичні ресурси Чернігівської області.
24. Краєзнавчі туристичні ресурси Харківської області.

25. Краєзнавчі туристичні ресурси Сумської області.
26. Краєзнавчі туристичні ресурси Автономної республіки Крим.
27. Краєзнавчі туристичні ресурси Донецької та Луганської областей.
28. Краєзнавчі туристичні ресурси Запорізької та Кіровоградської області.
29. Краєзнавчі туристичні ресурси Одеської області.
30. Краєзнавчі туристичні ресурси Миколаївської та Херсонська областей.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» // Український туристичний вісник: Інформаційний бюлетень. Київ, 2004. № 1.
2. Адрюг А. Архітектура Чернігова другої половини XVII – початку XVIII століть. Чернігів: Вид-во Чернігів. ЦНТЕІ, 2008.
3. Бабарицька В. К., Короткова А. Я., Малиновська О. Ю. Екскурсознавство та музеєзнавство: навчальний посібник. Київ: Альтерпрес, 2007.
4. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. Київ: Київ ун-т, 2001.
5. Вуйцик В. Державний історико-архітектурний заповідник у Львові. Львів: Каменяр, 1991.
6. Крачило М. П. Краєзнавство і туризм: Навчальний посібник. Київ: Вища школа, 1994.
7. Маланюк Т. З. Краєзнавство і туризм: навчальний посібник. Івано-Франківськ: СПД І.О. Іванців, 2010.
8. Мацюк О.Я. Замки і фортеці Західної України. Історичні мандрівки. Львів: Центр Європи, 2005.
9. Панкова Є. В. Туристичне краєзнавство: навчальний посібник. Київ: Альтерпрес, 2003.
10. Панченко Т. Ф. Туристичне середовище: архітектура, природа, інфраструктура. Київ: Логос, 2009.
11. Петранівський В. Л., Рутинський М. Й. Туристичне краєзнавство: Навчальний посібник / За ред. проф. Ф. Д. Заставного. Київ: Знання, 2006.

Структура завдання комплексного кваліфікаційного іспиту та критерії оцінювання письмової відповіді здобувачів ступеня вищої освіти «магістр»

1. Комплексний кваліфікаційний іспит складають здобувачі, що пройшли відповідні компоненти освітньо-наукової програми.

2. Знання та вміння, продемонстровані здобувачами, оцінюються за 100-бальною шкалою.

3. Комплексний кваліфікаційний іспит містить чотири аналітичні питання з обов'язкових та вибіркового компонентів освітньо-наукової програми.

4. На виконання екзаменаційної роботи відводиться 3 години.

5. Письмова екзаменаційна робота (у тому числі чернетка) виконується ручкою синього або чорного кольору на бланках письмової роботи. Здобувач заповнює бланк, у якому вказує: своє прізвище, ім'я та по батькові; факультет та спеціальність, за якою проходить підготовку; номер екзаменаційного білету; записує відповіді на запитання екзаменаційного білету. Бланк письмової відповіді, підписаний здобувачем, здається членам атестаційної комісії, які проводять іспит.

6. Екзаменаційний білет комплексного іспиту містить 4 питання. Максимальна кількість балів, яку можна набрати, правильно відповівши на всі запитання – 100.

7. За відповідь на одне питання здобувач одержує від 0 до 25 балів:

Кількість балів	Критерій оцінювання знань здобувачів
21-25	Здобувач ґрунтовно засвоїв програмний матеріал, продемонстрував володіння методологією роботи за фахом та уміння послідовно, логічно та аргументовано викладати матеріал, аналізувати історичні факти і події, вміє відстоювати власні погляди на ту чи іншу проблему, робити правильні й достатньо аргументовані висновки і узагальнення, чітко орієнтується в науковій періодизації історії тощо.
16-20	Здобувач володіє навчальним матеріалом, дає загалом правильне визначення історичних понять, аналізує історичні факти на основі їхнього опису, порівнює однорідні історичні події та явища, характеризує причинно-наслідкові зв'язки між історичними явищами. Водночас, у засвоєнні програмного матеріалу виявлені певні прогалини, у відповіді на питання допущені окремі помилки чи неправильні формулювання
11-15	Здобувач у цілому послідовно і логічно, самостійно відтворює навчальний матеріал теми, виявляє розуміння фахової термінології, дає загальну характеристику події (причини, наслідки, значення), виокремлює окремі ознаки явищ та процесів; встановлює послідовність і тривалість історичних подій; використовує історичні документи як джерело знань. Між тим, у засвоєнні програмного матеріалу виявлені суттєві прогалини, у відповіді на питання допущені помилки, неправильні формулювання.
6-10	Здобувач лише частково відтворює основний зміст теми; може дати стисло характеристику історичній події чи постаті; встановити послідовність подій на основі знання їх дат; у цілому правильно вживає історичні терміни. Між тим, відповідь на питання невпевнена, нелогічна, неточна.
1-5	Здобувач плутається у значній частині програмного матеріалу; відповідаючи на запитання, визначає лише певні ознаки історичних понять, називає окремі дати. У відповіді відсутня належна аргументація, допущено суттєві помилки у висновках, при викладі фактів і подій тощо.
0	Здобувач не знає більшої частини програмного матеріалу з даної теми, відповідь на питання непослідовна, нелогічна, без належної аргументації, допущено грубі помилки при вживанні спеціальної термінології, викладі фактів і подій, у висновках тощо.

Оцінка за іспит – це сума балів, одержаних за відповіді на запитання з екзаменаційного білету.

8. Мінімальна позитивна оцінка кваліфікаційного іспиту з фаху складає 60 балів.

9. Шкала відповідності оцінок:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

ЗРАЗОК екзаменаційного білету комплексного кваліфікаційного іспиту зі спеціальності 032 Історія та археологія для здобувачів освітнього ступеня магістр.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ОР «Магістр»

Спеціальність: **032 Історія та археологія**

Освітньо- наукова програма «**Історичне туризмознавство**»

Комплексний кваліфікаційний іспит з історії

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Історія розвитку туризмологічних знань в Україні.
2. Особливості Європейського туристичного регіону: загальна характеристика.
3. Історичний туризм в діяльності Всесвітньої туристичної організації. Міжнародні хартії про необхідність збереження культури, побуту, способу життя та вікових традицій народів.
4. Краєзнавчі туристичні ресурси Полтавської області.

Затверджено на засіданні Вченої ради історичного факультету
протокол № від

Голова Вченої ради

історичного факультету _____ Тарас ПШЕНИЧНИЙ
(підпис)